

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському державному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Шиян Богдан Михайлович,
Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, завідувач кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України
Вільчковський Едуард Станіславович,
інститут проблем виховання АПН України, провідний науковий співробітник;

кандидат педагогічних наук, доцент
Линець Михайло Михайлович
Львівський державний інститут фізичної культури, завідувач кафедри олімпійського і професійного спорту

185

Провідна установа: Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, кафедра фізичного виховання і спорту, Міністерство освіти і науки України, м.Київ

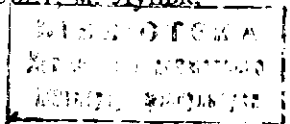
Захист відбудеться 28 вересня 2000 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.32.051.02 у Волинському державному університеті імені Лесі Українки (43021, м. Луцьк, вул.Винниченка, 30).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Волинського державного університету імені Лесі Українки (43021, м. Луцьк, вул.Винниченка, 30).

Автореферат розісланий 28 серпня 2000 року.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради

Цьось А.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Об'єктивні потреби сучасного стану розвитку продуктивних сил людства диктують необхідність виходу у їх вирішенні за національні рамки, підштовхують держави до співпраці, посилюють їх взаємозалежність, неминуче ведуть до економічної інтеграції.

Останні 10-15 років посилюється тенденція до інтеграції західноєвропейських держав у сфері освіти. Керівництво Європейського союзу розглядає розробку єдиної освітньої стратегії як обов'язкову умову економічного об'єднання Європи, соціальної стабілізації країн СЕС, зм'якшення проблеми безробіття тощо. Мова йде про формування конкретного механізму інтеграції політики в даній сфері і, перш за все, про уніфікацію і стандартизацію національних систем з питань освіти.

Серед основних напрямків роботи на шляху до досягнення якості освіти в різних країнах світу виділяються такі, як методологічна і теоретична переорієнтація школи на особистість учня; визначення базового рівня змісту загальної освіти, обов'язкової для всіх; створення педагогічних умов для досягнення заданого рівня знань; активізація методів навчання; підвищення рівня професіоналізму вчителя. В центрі уваги школи повинно бути формування людини, що перебуває в гармонії з природою, оточуючим світом і самою собою.

В таких умовах особливої уваги у формуванні світогляду майбутніх учителів набуває вивчення педагогічних ідей країн Європи, переосмислення та застосування відповідно до вітчизняних реалій.

Порівняльна педагогіка є саме тією сферою, в якій можливе вирішення завдань формування інтегральних знань учителів з різних проблем навчання і виховання на основі виявлення досвіду інших країн.

Проте єдина монографія такого плану підготовлена і видана у 1995 році проф. О.С.Куцом не дозволяє створити повної, вичерпної і об'єктивної уяви про шляхи, засоби, форми і методи фізичного виховання шкільної молоді в країнах східної Європи, розвиток фізичної культури і спорту, як частини їх загальної культури, важливого засобу виховання, укріплення здоров'я і підготовки молоді до життя.

За часів СРСР в спеціальних журналах і газетах друкувались окремі статті з питань організації, змісту та принципів побудови процесу фізичного виховання в цих країнах, але ці матеріали не дозволяють скласти повну уяву про шляхи, форми і методи розвитку фізичної культури, особливо про сучасні тенденції в їх реформуванні (А.Т.Ніку, Е.Гібу, Н.Н.Зверев, І.І.Наумчук, І.К.Попеску, Б.А.Сабіткін, З.І.Кузнецова, І.І.Матяш, А.А.Карпов, Г.П.Богданов, Е.С.Віляковський, О.С.Куц).

Особливо цінним для нас, із зрозумілих причин, є надбання фахівців фізичного виховання з реформування галузі у тих державах, які до розвалу СРСР були об'єднанні Варшавським договором.

Однією з таких країн, що межує з Україною, а отже має з нею однакові клімато-географічні умови, частково традиції та звичаї, численні взаємні діаспори, є Румунія.

Наприкінці шістдесятих років фундаментальне дослідження фізичного виховання і спорту в загальноосвітніх школах та ліцеях соціалістичної республіки Румунії провів І.К.Попеску. Він поставив завдання дослідити становлення і розвиток фізичного виховання в загальноосвітніх школах та ліцеях, як самостійного предмету навчання в системі народної освіти; узагальнити досвід організації і змісту навчально-виховної роботи в школах Румунії того часу; вивчити і узагальнити позитивні форми й методи позакласної та позашкільної роботи з фізичного виховання в загальноосвітніх школах та ліцеях Румунії, а також сприяти їх популяризації в СРСР.

Окремі розділи дисертаційного дослідження І.К.Попеску присвячені характеристичі організації, змісту і методики уроків та позакласних і позашкільних форм фізичного виховання румунських школярів.

Дослідження інших авторів (І.М.Якоб, І.Кирстя) дешо суперечать висновкам І.К.Попеску, який з відомих причин переоцінив роль комуністичної партії та соціалістичного устрою у розвитку фізичної культури і спорту в новосній Румунії.

Фізичне виховання в Румунії має глибокі історичні корені. У процесі становлення і розвитку системи фізичного виховання школярів в Румунії накопичений цінний досвід, об'єктивне вивчення і переосмислення якого, з позиції сучасних поглядів на цей процес, може сприяти прискоренню та підвищенню ефективності реформування системи фізичного виховання в Україні. З іншого боку глибоке усвідомлення особливостей фізичного виховання української шкільної молоді може позитивно спричинитись у справі удосконалення фізичного виховання румунських школярів.

Отже актуальність дослідження зумовлена, з одного боку, цінністю європейського досвіду реформування системи фізичного виховання школярів в посттоталітарний період для удосконалення фізичного виховання в школах України, і з іншого – недостатнім його вивченням та поширенням в системі підготовки і перепідготовки фахівців для галузі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилось відповідно до теми 1.2.11 зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту (1998-2000 рр.) Державного комітету України з фізичної культури і спорту “Оптимізація процесу фізичного виховання шкільної молоді”.

Мета роботи – полягає у дослідженні базових ідей та принципів становлення, розвитку і сучасного стану системи фізичного виховання школярів Румунії; виявленні її особливостей, що мають інтернаціональну цінність та можуть бути використані в процесі реформування системи фізичного виховання в освітній галузі України.

Задачі дослідження:

- визначити телеологічні засади формування системи фізичного виховання в історичному аспекті та на сучасному етапі її реформування;

- дослідити організаційні основи фізичного виховання школярів Румунії та його кадрове забезпечення;

- виявити специфіку науково-методичного забезпечення фізичного виховання, проаналізувати програмні нормативи фізичного виховання школярів Румунії;

- узагальнити досвід фізичного виховання школярів України.

Об'єкт дослідження - теорія та методика фізичного виховання учнів в системі середньої шкільної освіти Румунії.

Предмет дослідження - реформування мети, завдань, змісту і форм фізичного виховання учнів та його організації в системі шкільної освіти Румунії.

Головними **методами** дослідження були:

- історичний, теоретичний та порівняльний аналіз документів і матеріалів з питань функціонування системи фізичного виховання школярів;

- порівняльний аналіз зарубіжної і української науково-педагогічної літератури (навчальні плани і програми, законодавчі акти, навчальні посібники, матеріали конференцій, журнали);

- вивчення педагогічного досвіду вчителів шляхом спостереження;

- вивчення педагогічної документації, бесіди, інтерв'ювання фахівців з проблеми дослідження.

Наукова новизна.

- уперше здійснено системний аналіз реформування системи фізичного виховання школярів у посттоталітарній країні;
- виявлено специфіку організації фізичного виховання школярів Румунії, які мають інтернаціональну цінність;
- визначено особливості змісту фізичного виховання, його мету та завдання;
- визначено відмінності програмно-нормативних основ, їх прогресивні тенденції.

Практичне значення роботи полягає в розширенні системи знань про особливості організації, мети, змісту та форм фізичного виховання в інших державах, досвід яких може бути використаний у фізичному вихованні української шкільної молоді.

Матеріали і висновки, які містяться в роботі можуть бути використані при розробці програмно-методичного забезпечення шкільного фізичного виховання та при підготовці фахівців для галузі у вищих закладах освіти України.

Досвід організації фізичного виховання румунських школярів може бути використаний при організації навчально-виховного процесу в румунських національних школах на території України. Аналогічно, при організації фізичного виховання дітей української діаспори, може бути використаний український досвід, який описав та опублікував автор у Румунії.

Особистий внесок автора полягає в аналізі цилей, які ставляться перед фізичним вихованням школярів у Румунії в період впровадження реформ. В опублікованій монографії, що підготована у співавторстві, автору належить другий розділ "Загальна характеристика системи фізичного виховання".

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Матеріали досліджень доповідались на Всеукраїнській конференції "Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві" (Луцьк, 1999); третій і четвертій Всеукраїнських наукових конференціях аспірантів "Молода спортивна наука України" (Львів, 1999, 2000); Всеукраїнських конференціях "Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти" (Тернопіль, 1997, 2000); щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (1996-2000 рр.)

Публікації основних результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані в монографії, яка написана у співавторстві, "Sistemul educației fizice școlare în Ucraina", 3 статтях у наукових фахових виданнях і 5 матеріалах Всеукраїнських конференцій.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, чотирьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 176 сторінках комп'ютерної верстки, містить 11 таблиць, 7 рисунків. У роботі використано 142 літературних джерела.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та задачі дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення роботи, особистий внесок здобувача, вказується сфера апробації результатів дослідження.

У першому розділі "Історичні передумови реформування системи фізичного виховання в Румунії" викладаються основні етапи поширення занять фізичними вправами на території Румунії, аналізується вплив історичних традицій на формування сучасної системи фізичного виховання у цій країні. Відзначається поширення давньоореських, французьких, шведських традицій у відповідні часи.

В утвердженні насправді наукових підходів до практикування фізичного виховання в румунській освіті надзвичайно важлива роль належить міністру освіти того часу Спіру Гарет. У час в який він був міністром освіти і культури (1897-1899, 1901-1904, 1907-1910), Спіру Гарет проявляв турботу про шкільне фізичне виховання, реалізуючи насправді визначні дії в цій галузі. З поміж них слід виділити:

1. Введення спортивної національної гри "Ойна" та міжшкільних конкурсів з цієї гри - 1897 р.
2. Введення гімнастики у дівочі школи - 1897 р.
3. Введення екзамену для педагогічного персоналу і офіційного найменування майстра з гімнастики - 1898 р.
4. Організація шкільних гімнастичних свят - 1898 р.
5. Заснування комісії з розробки аналітичних програм (1899 р.), коли гімнастика стає насправді обов'язковою в усіх школах для хлопчиків і літчат.
6. Заснування реабілітаційної санаторію в м.Предялі, для дітей з фізичними вадами - 1906 р.

7. Проведення конференцій викладачів фізичного виховання з метою удосконалення і уніфікації методів викладання гімнастики в 1904-1907 рр.

8. Оцінивши, що однієї години на тиждень для гімнастики не достатньо, він практикує вперше єдині години для дітей, гімназій та середніх шкіл - 1908 р.

9. Організація курсів удосконалення вчителів з спеціальності в 1909-1910 рр.

Внаслідок труднощів викликаних відсутністю відповідних приміщень для проведення занять з фізичного виховання, специфічних матеріалів і викладачів по спеціальності загострились існуючі розбіжності між прихильниками шведської гімнастики, які використовували переважно вправи характерні для людського тіла і тими, хто дотримувався давньої програми з моментами французької та німецької школи.

Особливий інтерес викликає дискусія між прихильниками обох напрямків, яка сягнула кульмінаційної точки з нагоди літніх курсів 1909 і 1910 рр., організованих для удосконалення викладачів і ознайомлення їх з новими методами та приладами. Директором курсів був професор Д.Йонеску, інспектор освіти з спеціальності, активний діяч, автор численних підручників та статей в цій галузі, і який будучи упевненим прихильником французької школи Делені, підтримував введення елементів цієї школи разом з вправами взятими з німецької системи до змісту програм фізичного виховання школярів Румунії.

Період між двома світовими війнами відзначається державною зацікавленістю розвитку фізичного виховання в країні, яка була викликана стурбованістю станом здоров'я населення та військовими потребами.

У соціалістичній республіці Румунії діяльність з фізичного виховання та спорту вважалась національним інтересом, оскільки фізичне виховання і спорт були включені у широку програму побудови соціалістичного суспільства, з метою підготовки робочої сили з числа підрастаючого покоління.

Досягнення румунських спортсменів використовувалися для утвердження авторитету держави на міжнародній арені. Відзначимо, що розвиток системи фізичного виховання в Румунії і Україні протягом ХХ сторіччя відбувався під впливом аналогічних чинників. Тож існує велика подібність у "стартових умовах" реформування цих систем.

Другий розділ “**Мета та завдання системи фізичного виховання**” присвячений визначенню базових понять сучасної системи фізичного виховання, а також дослідженню розвитку розуміння цих понять в теорії та їх використання у практиці фізичного виховання в Румунії.

Сучасний дослідник І. Нікола вважає, що “виховний ідеал румунського суспільства передбачає формування особистості покликаної творчо виконувати та ініціювати соціальні ролі відповідно до власних бажань та соціальних вимог”.

Ідеал фізичного виховання існує у єдності з загальним суспільним виховним ідеалом. Теорія фізичного виховання визначає ідеал галузі, виходячи із соціального замовлення. Людині сучасного суспільства необхідно більше рухатись, а для цього вона повинна уміти самостійно займатись різноманітними видами рухової діяльності з метою підтримки та збереження фізичного і психічного потенціалу.

Мета фізичного виховання визначена “Термінологією фізичного виховання та спорту”, розглядається як діяльність спрямована на “збільшення біологічного потенціалу людини, відповідно до соціальних вимог”. Насправді ж мета фізичного виховання не є обмежена цими рамками. Як складова частина загальної системи виховання, фізичне виховання функціонує поряд з іншими сторонами виховання для забезпечення всебічного розвитку особистості, стимулюючи і формуючи її психо-фізичні якості. Фізичне виховання передбачає рівновагу біологічних, психічних та соціальних моментів і, як наслідок, підготовку особистості здатної добре інтегруватись в суспільство.

Ю. Шіфер визначає “початкову мету” та “кінцеву мету” діяльності у фізичному вихованні: початкова мета – це мета, яка збагачує і розвиває досвід набутий дітьми шляхом фізичного виховання у шкільні роки, а кінцева мета – це мета продовження занять фізичними вправами і після завершення навчання.

Виховні завдання визначають необхідні параметри особистості, які повинні бути досягненні у виховній діяльності. В той час, як мета вказує напрям, тобто, те що хочемо здійснити, завдання визначає яким повинен бути отриманий результат, проєктований продукт діяльності. Педагогічна категорія завдань визначає конкретні фінали, до яких ми повинні дійти у виховній діяльності. Завдання бере початок від мети і відноситься до мети, конкретизуючи її теж, щоб можна було оцінити точно рівень його реалізації.

Хоча людина є одним цілим, з дидактичних мотивів таксономія

Блома розрізняє три групи завдань: когнітивні, афективні та психомоторні.

Існує багато підходів щодо визначення змісту цих завдань. У нашому дослідженні з одного боку відзначаються розбіжності у поглядах різних вчених, з іншого – викладається найбільш поширене в румунській теорії фізичного виховання їх розуміння. На цьому підґрунті визначаються завдання власне фізичного виховання.

Методологічний шлях розробки завдань фізичного виховання представлений проф. А. Драгня має таку послідовність (рис.1).

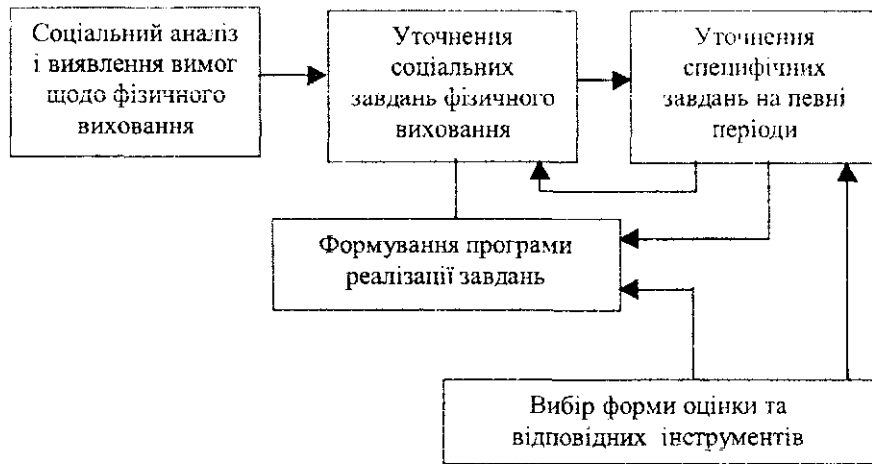

Рис.1. Завдання фізичного виховання професора А. Драгня.

Уточнення завдань триває до рівня теми і завдань кожного уроку, конкретизуючись у дійові завдання. Це означає, що слід вивчати, яких психологічних зусиль це буде вимагати, як цей процес контролювати при завершенні кожного етапу навчально-виховної діяльності.

Оперативні завдання представлені у формі вагомих надбавь щодо поведінки, наприклад: спроможність виконувати рухові дії з швидкістю, спроможність пристосувати специфічні здібності в умовах ігор, вивчення прикладних здібностей, або вправ вибіркового впливу.

Для учнів з фізичними вадами викладач розробляє окремі оперативні завдання, методи їх застосування та способи контролю.

Діяльність з фізичного виховання – це діяльність, яка призводить до змін у когнітивній та афективній сфері поведінки учня.

Когнітивні завдання передбачають пізнання певних реальних інтелектуальних можливостей учнів, їх залучення до активної творчої діяльності. Серед них:

- розуміння - визначене у представленні, переозначенні екстраполяції тощо;
- застосування - використання знань для розв'язання нових ситуацій;
- аналіз - виділення елементів на основі аналітичного, логічного та дедуктивного мислення;
- синтез - розроблення плану дій, праці, низки операцій;
- оцінка - висловлене у розсудливості оцінення думок, за критеріями ефективності, точності тощо.

Досягнуті завдання у афективній сфері визначають поведінку учнів створення позитивного ставлення до занять, формування почуттів переконань і особливо міжособових відносин. Вони передбачають:

- сприймання та усвідомлення певних цінностей, явищ, діяльності;
- реагування, преваблювання, бажання, задоволення від відповідей;
- оцінювання та захоплення цінностями;
- характеристика - коли система цінностей засвоєна і виражена в особистості.

Класифікація і опис завдань фізичного виховання були предметом досліджень багатьох спеціалістів галузі. При цьому в їх підходах немає суттєвої різниці. Упорядкування завдань фізичного виховання здійснені І.Шіклованом (1968), Е.Гібу (1969), Г.Мітра (1975), Е.Фіря (1979) визнаються та застосовуються і сьогодні.

Особливо наголосимо на таких завданнях як:

- стимулювання інтересу до знань фізичними вправами;
- сприяння розвитку особистості, закріплення віри у власні сили та духу ініціативи;
- сприяння міжособистим відносинам між учнями, їх соціальна інтеграція та виховання поваги до оточуючого середовища;
- формування спроможності до самоорганізації та самокерування в процесі занять фізичними вправами протягом життя.

На наш погляд, ці завдання не повною мірою реалізуються у пересічній практиці фізичного виховання як у Румунії, так і в Україні.

Очевидно, що вирішення цих завдань залежить від особистості, вмінь та професіоналізму вчителя.

Окремий параграф у другому розділі присвячено визначенню ролі та соціального статусу вчителя фізичного виховання.

Проведені нами спостереження, опитування батьків, учнів засвідчують, що вчителі фізичного виховання у переважній більшості випадків (68%) відносяться до категорії осіб, статус і роль яких визнаний суспільством.

Викладання фізичного виховання та спортивне навчання в організованих формах забезпечується в Румунії лише особами, які атестовані в цій галузі і мають відповідні дипломи або визнані законно сертифікати. У цьому контексті *Закон "Про фізичне виховання і спорт"* передбачає таку умову: "Підготовка ліцензіатів з фізичного виховання, тренерів, менеджерів, кінетотерапевтів здійснюється у вищих навчальних закладах акредитованих і уповноважених законом. Післядипломна підготовка спеціалістів зі складу випускників вищих навчальних закладів здійснюється курсами професійного удосконалення і стажуванням, що організовується акредитованими й уповноваженими ВУЗаами".

У перші роки викладання фізичного виховання випускники повинні довести свою професійну кваліфікацію і не пізніше, ніж через два роки отримати остаточний ступінь. На наш погляд, така система ліцензування фахівців, вигідно відрізняє Румунію від України.

У третьому розділі "**Система форм організації занять фізичними вправами в школі**". Аналізуються різні типи уроків фізичного виховання, розглядається розвиток науково-теоретичних поглядів на структуру уроку, методологія розробки та проведення уроку, шляхи організації діяльності учнів, регулювання фізичних навантажень. Особлива увага приділяється аналізу стосунків "викладач-учень" у сучасній та майбутній дидактиці фізичного виховання. Розглядаються уявлення сучасної європейської педагогічної думки щодо недирективної, гуманістичної педагогіки, які мають великий вплив на освітнянську спільноту сучасної Румунії.

На наш погляд, надзвичайно цікавою є здійснення румунськими вченими спроба використати теорію трансакційного аналізу Е.Берна для розгляду психологічних аспектів процесу фізичного виховання школярів.

У цих працях аналізується роль трансакційного аналізу як теорії комунікації і одночасно як операційної практики, яка визначає точні моделі повсякденної діяльності.

Трансакційний аналіз уточнює, що будь-яка інформація, крім значущості, має і афективне навантаження, яке можна передати усно або іншими проявами поведінки.

Т.Калер ідентифікує п'ять типів послання: докладний зусиль, будь найкращим, будь сильним, будь приємним, поспішай.

Кожне послання має такі характеристики:

- спосіб висловлення (усно або іншим способом);

- манера, у якій воно передається;

- вказівки тренера у вигляді вимог, що передбачають необхідність зміни поведінки учнів.

Сила та оригінальність уроків фізичного виховання для учнів полягає в тому, що вони на уроках можуть набути досвід корекції власного іміджу і усунути негативні ознаки своєї поведінки.

Беручи участь у різних численних колективних та індивідуальних діяльностях, учень стикається з різними формами взаємодії з іншими учнями та зі світом. Проходячи через усе це, він може використати ці заходи для визначення та "перевизначення" своєї особистості. На уроці фізичного виховання поразка та успіх однаково навантажені сильними емоціями, тому необхідно не тільки навчати учнів перемагати, але й програвати.

можна сказати, що зміст уроку фізичного виховання у цьому контексті багатий на набуття такого досвіду.

Таким чином, робиться спроба зрозуміти внутрішній стан, переживання, емоції учня відносно фізичного виховання, під час фізичних навантажень, подолання втоми, перемоги і поразки у змаганнях. Ведеться пошук способів позитивної взаємодії вчителя й учнів, які сприяли б досягненню мети й завдань фізичного виховання.

Важливою на сучасному етапі реформування системи фізичного виховання є й та увага, що приділяється румунськими фахівцями особливостям уроку фізичного виховання в "спеціальних умовах".

Ще однією важливою й дискусійною ланкою в реформуванні фізичного виховання є система оцінювання.

Матеріальне забезпечення у школах Румунії дуже різноманітне. Існують навчальні заклади, які мають добрі умови для розгортання фізичного виховання на уроках або в інших організованих формах занять. Одночасно існують, на жаль, школи (кількість яких є дуже велика), які не мають мінімального рівня забезпечення матеріальних умов для розгортання фізичного виховання, особливо в холодний період року.

У цих умовах, які румунські фахівці називають "спеціальними", уроки повинні проводитися і повинні мати найбільшу ефективність, щоб сприяти реалізації "річних" завдань фізичного виховання.

Оцінювання як необхідний і обов'язковий акт в управлінні навчально-виховним процесом має визначені цілі. Воно проводиться для пізнання учнів, виявлення їхніх результатів, прогресу досягнутого у вирішенні поставлених завдань.

ІІ. Попеску аналізує причини суб'єктивізму в оцінюванні учнів:

- поспішне прийняття рішення щодо оцінювання керівником навчально-виховного процесу;
- прагнення вчителя заохочувати скромних, лінивих або невпевнених у своїх силах учнів;
- невірноваженість (нервовість) викладача;
- недостатня докімнологічна підготовка керівника процесу навчання;
- евентуальні негативні впливи інших спеціалістів, імплікованих у відповідній діяльності;
- впливи на вчителя з боку сім'ї учня;
- несприятливі умови оточення вчителя, що викликає його тривогу (шум, сигнали, крики тощо).

В. Павелку аналізує критерії оцінювання у фізичному вихованні. Поміж них виділимо найважливіші, на нашу думку, з огляду реформування системи фізичного виховання як в Румунії так і в Україні:

- прогрес, досягнутий учнями;
- кількість і особливо якість рухових дій, засвоєних відповідно до передбачених спеціальною програмою;
- спроможність застосовувати на практиці життєдіяльності рухові дії;
- спроможність займатися фізичними вправами у самостійній діяльності;
- спроможність учня реструктуризувати або поєднувати засвоєні раніше елементи залежно від ситуації;
- рівень теоретичних знань про практикування фізичних вправ, засвоєних учнем;
- ставлення учнів до фізичного виховання, що відображається у відвідуванні уроків, участі у спортивних змаганнях тощо, виконанні організаторських або методичних обов'язків тощо;
- рівень фізичного розвитку учня.

Ці критерії знайшли своє відображення у введеній з 1999-2000 навчального року новій "Шкільній національній системі оцінювання у фізичному вихованні та спорті", яка є частиною процесу реформування фізичного виховання у школах Румунії.

У реалізації системи оцінювання можливі два варіанти підбору тестів: підбір учителем та підбір учнями.

Залежно від умов праці учитель підбирає тести: біг на розвиток швидкості, на витривалість або човниковий, один-два тести з легкої атлетики, гімнастичний стрибок, одну-дві спортивні гри, альтернативну спортивну галузь як заміну обов'язкового тесту.

Учень може обирати з запропонованих тестів ті, які відповідають його інтересам і дозволяють оцінити силові можливості, виконання однієї-двох легкоатлетичних вправ, виконання спортивної гри, акробатичні вправи та їх різновиди або альтернативні спортивні вправи замість них, гімнастичний стрибок.

У четвертому розділі аналізується зміст фізичного виховання школярів та його місце в системі освіти.

Зміст навчально-виховного процесу здійснюється відповідно до вимог певних офіційних шкільних документів, схвалених Міністерством Національного Виховання. Серед таких документів вкажемо наступні: навчальний план (національний куррікулум), шкільні програми та шкільна національна система оцінювання.

У навчальному плані передбачені: мета навчання, розподілена на класи та роки, кількість годин тижнево, призначених для кожного предмета, структура шкільного року. Закон "Про фізичне виховання та спорт" робить застереження, що "шкільне фізичне виховання — це обов'язковий предмет навчання у планах навчання з різною кількістю годин, згідно з куррікулумом, встановленим спільно Міністерством Молоді та спорту і Міністерством Національного Виховання". Фізичне виховання — єдина діяльність, яка адресується фізичній сфері учнів, має виділено всього один урок на тиждень для всіх класів і, крім цього, один урок (або більше) на розсуд директора школи у випадку, коли клас займається за спортивною програмою.

Розробка куррікулуму — це постійний процес, який характеризується як глибокими змінами, так і відносною стабільністю.

Аналіз літератури, спостереження та спілкування з фахівцями свідчать, що зараз Румунія наближається до завершення періоду мажорних змін розробленого куррікулуму, і входить у фазу стабільності, необхідної глибокому реформуванню, та наближається до її реалізації і одержання очевидних наслідків.

Розроблення шкільних програм з фізичного виховання мають в основі наступні позиції:

— введення навчального плану на рівні загальної обов'язкової

освіти, яка передбачає існування як куррікулуму ядра, так і куррікулуму за рішенням школи;

— проектування змісту навчання, яке орієнтується на здібності та формування спроможності і поведінки, замість механічного заучування матеріалу напам'ять;

— вертикальна наступність в рамках куррікулуму (забезпечення зв'язків між циклами і класами);

— горизонтальна наступність (забезпечення зв'язків між предметами).

Підкреслимо першу із пересічених позицій, яка з одного боку передбачає існування загальнонаціональних вимог та орієнтирів щодо програми з фізичного виховання, з іншого – надає можливість школі самій брати участь у їх складанні. Зрозуміло, що такий перехід можливий за умов високої кваліфікації нільних фахівців.

Нами також проаналізовані науково-методичні основи фізичного виховання в Румунії та використання досвіду європейських країн у реформуванні системи фізичного виховання школярів Румунії.

У звіті комітету Європейської Організації фізичного виховання уточнено, що фізичне виховання — це основний чинник гармонійного розвитку людини протягом усього життя. Фізичне виховання доповнює загальне виховання і допомагає дітям інтегруватися краще в спільноті, в діяльності, що має в основі рухову активність.

Узагалі, цілі фізичного виховання в Європі можна вважати спільними. Різниця виявляється лише в специфічних умовах, національних традиціях, клімато-географічних особливостях.

Уже багато років у багатьох країнах спостерігається турбота про кількість уроків на тиждень. У Європейському Союзі мінімально два уроки є обов'язковими для класів середньої школи. Австрія, Іспанія, Португалія мають три і навіть чотири уроки на тиждень. Європейська Асоціація запропонувала мінімальну кількість — три години на тиждень для шкіл всіх країн.

Відзначимо, що країни Західної Європи вигідно відрізняються від країн Східної у відношенні суспільства до фізичного виховання і розумінні тієї ролі, яку може відігравати фізичне виховання в житті людини.

ВИСНОВКИ

1. Знання досвіду інших держав, досягнень зарубіжних колег і труднощів, з якими вони зустрічаються в аналогічних умовах, допоможе у формуванні стратегії власних дій, дасть стимул до роздумів, буде сприяти встановленню критичного ставлення до бездумного виконання чергових рекомендацій чи інструкцій, впровадження різних новацій.

Проте, до цього часу в Україні ще не достатньо вивчається досвід реформування фізичного виховання в постсоціалістичних країнах, не говорячи вже про досвід фізичного виховання підростаючих поколінь в розвинених демократичних країнах Західної Європи.

На першому етапі розгортання таких досліджень для нас найбільше значення можуть мати праці, присвячені вивченню реформування систем фізичного виховання країн-сусідів з якими нас об'єднує спільне минуле життя в соціалістичному таборі та їх численні діаспори, які проживають у нашій країні і українські діаспори, що проживають на територіях цих держав.

2. Система фізичного виховання в Румунії знаходиться у стані реформування. Так, в 1999 році Парламент прийняв Закон "Про фізичну культуру та спорт" на основі принципово нової демократичної концепції, яка передбачає мінімальні результати позитивної оцінки рухової підготовки учнів 5-12 класів; удосконалюється структура уроку фізичної культури та його зміст через введення в заняття спортивних методів, які роблять процес фізичного виховання привабливим, а отже, підвищують його ефективність. Значна увага в теорії та практиці фізичного виховання школярів надається виявленню причин суб'єктивізму при оцінюванні учнів та розробці шляхів його подолання, формуванню в учнів здатності до самоконтролю і самооцінювання.

3. Реформування системи фізичного виховання відбувається на тлі збереження позитивних національних традицій, у тому числі і традицій, які сформувалися за часи радянської влади. При цьому великого значення надається дослідженню формування виховного ідеалу, який концентрує у своїй суті зразок особистості, що вимагається соціальними умовами історичного етапу розвитку суспільства. Румунські фахівці розглядають виховний ідеал як динамічний відкритий зразок, що піддається постійним змінам та реформуванню.

Педагогічна цінність виховного ідеалу визначається рівновагою поміж можливостями і прагненням його досягнути. Якщо вимоги ідеалу

перевищують можливості їх досягнення, то такий ідеал вчені вважають утопічним; якщо вимоги нижчі за рівень можливостей, то ідеал не відіграє стимулюючу роль у виховному процесі.

Виховний ідеал передбачає необхідність оцінки й удосконалення людського потенціалу, гармонійного формування творчої особистості, активної людини. Зразок особистості, яку слід формувати в сучасному румунському суспільстві, ураховує такі елементи соціо-економічного життя: ринкову економіку, новітні високі технології, автентичну демократію, утвердження моральних цінностей.

4. Починаючи з 1999 року в Румунії функціонує "Національна шкільна система оцінювання з фізичного виховання і спорту", яка залишає за вчителем право уточнювати систему оцінки. При цьому особлива увага акцентується на вмінні учнів застосовувати засвоєні знання у процесі фізичного самоудосконалення та практичній життєдіяльності.

5. Роки після революції (1989) ознаменувались у Румунії плідною працею фахівців у галузі фізичного виховання, по створенню нових шкільних навчальних програм, які вважаються важливою частиною загальношкільного куррикулуму. Вони визначають мету та зміст навчальної діяльності, принципи та методи оцінювання у їх взаємодії.

Аналіз періодичної преси показує, що румунські фахівці розглядають процес розробки шкільних програм як важкий та довготривалий. Він передбачає працю групи людей та їх реальну професіоналізацію. Бесіди з румунськими вчителями свідчать, що на даному етапі розробки та періодичного перегляду шкільних програм цей процес знаходиться на правильному та продуктивному шляху у розумінні реальної реформи освіти в порівнянні з попередніми роками. Деякі полегшення змісту навчального матеріалу шкільних програм не означає зниження якості їх виховної дії і відмову від досягнення високих стандартів навчання. Навпаки, високі стандарти якості навчання повинні постійно спрямовувати навчальну політику та систему румунської освіти загалом. Ці стандарти, однак, не слід ототожнювати з накопиченням другорядної інформації, а орієнтуватися на викладання і навчання згідно з метою, яка полягає у забезпеченні високого рівня компетенції, застосування знань та умінь у контекстах розв'язання теоретичних та практичних завдань. З цього погляду зміст програм стає вагомим, і його розглядають як засіб формування інтелектуальних можливостей учнів, більше ніж раніше.

6. Процес формування національного куррикулуму в Румунії охоплює також рівень шкільних програм з фізичного виховання, і є відкритим для громадян. Активна участь професійно-педагогічних кадрів

у їх розробці вплинула на удосконалення процесу фізичного виховання і стала доброю нагодою для інтелектуальної діяльності багатьох викладачів.

7. Багато уваги в методичній літературі надається розробці методів проведення уроків, що названі румунськими фахівцями "уроками в спеціальних умовах", тобто без будь-яких стандартних матеріальних засобів.

8. У зв'язку з дослідженням статусу та ролі вчителя фізичної культури в суспільстві, румунські вчені широко досліджують, т.зв. деонтологічний код. Він спрямований на виховання духовно-етичних цінностей, під кутом зору яких розглядалася б поведінка учителя.

У теорії фізичного виховання учитель фізичної культури розглядається як особа, яка має почуття високого громадянського обов'язку й активно формує молоде покоління.

Проблема підготовки до професійної діяльності в галузі фізичної культури та спорту особливо загострилася після революції і знайшла своє відображення у "Статуті товариства викладачів фізичної культури та спорту".

9. Значний внесок в реформування системи фізичного виховання і спорту зробила спортивна наука, яка після революції одержала додатковий імпульс розвитку як в центрі так і в регіонах.

Передача науково-методичної інформації здійснюється шляхом видання спеціальної літератури, проведення науково методичних та науково-практичних конференцій, публікації у періодичних виданнях.

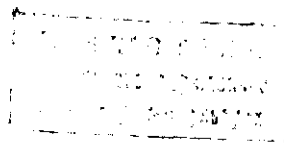
В справі пропаганди і поширення результатів наукових досліджень значну роль відіграють засновані в продовж останніх років в Румунії "Товариство викладачів фізичної культури" та "Національна комісія з фізичного виховання".

У рамках Національної академії фізичного виховання і спорту та Ради науки і спорту регулярно проводяться щорічні наукові сесії. Організаторами наукових конференцій з проблем фізичного виховання учнівської молоді виступає і Міністерство національного виховання разом з Федерацією університетського та шкільного спорту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Ardelean G., Şeian B. Sistemul educației fizice școlare în Ucraina. -- Editura Printech, București, 2000. -- 207 pag.

2. Арделеан Г.І. Шкільні програми і реалізація завдань фізичного виховання (на матеріалі порівняльного аналізу Української і Румунської шкільних програм) //Матеріали всеук.наук.конф. "Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти". -- Київ-Тернопіль, 1997. -- С. 75-78.

3. Арделеан Г.І. Мета і завдання системи фізичного виховання школярів Румунії // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. 1998. - №5. - С. 196-198.

4. Арделеан Г.І. Передумови реформування системи фізичного виховання в Румунії // Молода спортивна наука України. Зб.наук.статей. – Львів: ЛДДФК, 1999. - С. 108-113.

5. Арделеан Г.І. Сучасний стан системи фізичного виховання школярів Румунії // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. Зб.наук.праць. – Луцьк, 1999. - С. 581-586.

6. Арделеан Г.І. Урок як основна форма занять у системі фізичного виховання школярів Румунії // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. – 2000. - №1. – С. 108-113.

7. Арделеан Г.І. Соціальний статус вчителя фізичного виховання та його роль у школах Румунії // Молода спортивна наука України. Зб.наук.статей. – Львів: ЛДДФК, 2000. – С. 26-28.

8. Арделеан Г.І. Форми організації занять фізичними вправами в школах Румунії // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. – 2000. - №5. – С. 98-101.

9. Арделеан Г.І. Організаційні основи системи фізичного виховання в Румунії // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. – 2000. - №7. – С. 110-114.

АНАТОЦІЇ

Арделеан Г.І. Реформування системи фізичного виховання школярів Румунії. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 - Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Волинський державний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2000.

Дисертація присвячена дослідженню історії та аналізу сучасного етапу реформування системи фізичного виховання школярів Румунії. В дисертації розглянуті національні та загальноєвропейські витоки румунської системи фізичного виховання, обговорюються сучасні тенденції її розвитку. Визначені ідеї і шляхи побудови нової системи фізичного виховання школярів Румунії, найбільш актуальних, з точки зору реформування такої системи в Україні.

Ключові слова: система, реформа, фізичне виховання.

Арделеан Г.И. Реформирование системы физического воспитания школьников Румынии. – Рукопись.

Диссертация на соискание научного звания кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02 – Физическая культура, физическое воспитание различных групп населения. – Вольнский государственный университет имени Леси Украинки, Луцк, 2000.

Диссертация посвящена исследованию истории и анализу современного этапа реформирования системы физического воспитания школьников Румынии.

В диссертации отмечается, что развитие систем физического воспитания в Румынии и в Украине на протяжении XX столетия происходило под воздействием аналогичных влияний. Таким образом, существует большая схожесть в “стартовых условиях” реформирования этих систем.

В диссертации определены пути и идеи построения новой системы физического воспитания школьников Румынии, наиболее актуальные с точки зрения реформирования такой системы в Украине. Определяя задачи физического воспитания, румынские исследователи выделяют среди них стимулирование интереса к занятиям, способствование развитию личности, межличностных отношений между участниками процесса физического воспитания, развитию инициативы.

Румынские теоретики и практики физического воспитания подчеркивают необходимость формирования у школьников стойкой потребности и умения самостоятельно заниматься физическими упражнениями в дальнейшем.

Особое внимание посвящается анализу взаимоотношений “учитель-ученик” в современной дидактике физического воспитания. Попытка понять внутреннее состояние, эмоции, переживания учеников в процессе физического воспитания осуществляется, в частности, с помощью транзакционного анализа.

Большое значение на современном этапе реформирования системы физического воспитания имеет разработка методик проведения уроков в так называемых “специальных условиях”.

Заслуживает внимания и разрабатывается сегодня в Румынии

система оценивания в физическом воспитании. Среди критериев, предлагаемых различными авторами: личный прогресс, отношение к занятиям, способность и умение самостоятельно заниматься физическими упражнениями.

С точки зрения подготовки специалистов в области физического воспитания целесообразно изучение румынского опыта сертификации учителей.

Ключевые слова: система, реформа, физическое воспитание.

Ardelean G.I. Reforming of the school physical training system in Romania. - Manuscript.

Thesis for obtaining the candidate's degree in Physical Training and sport in speciality 24.00.02 - Physical Culture, Physical Training of different population groups.

Volyn State University named after Lesya Ukrainka, Lutsk, 2000.

Dissertation is developed to the investigation of the history and analysis of the reforming the school physical training system in Romania. National and European foundations of the Romanian physical training system are analyzed and modern tendencies of its development are discussed in the dissertation. The ideas and ways of creating the new school system of physical training in Romania, which are most actual from point of view of reforming of the Ukrainian system are refined.

Key-words: system, reform, physical training.

Підписано до друку 15.08.2000 р. Формат 60x80/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 1. Наклад 120 пр. Зам. № 125.

Надруковано видавничим відділом ТДПУ
46027, м. Тернопіль, вул. М.Кривоноса,2.

